

Muistin maisemia ja varjoja

Maria Patjas

Nürnberg, Nanjing, Hiroshima... Nämä ovat kenties tunnetuimpia esimerkkejä synkästä kulttuuriperinnöstä. Synkällä turismilla taas viitataan matkailuun, jonka vierailukohteet ovat paikallisesti tai kansainvälisesti tunnettuja historian epäkohdista: sodista, vankeudesta, eristyksestä, kuolemasta ja sairaudesta.

Joy Sather-Wagstaff kirjoittaa WTC-kaksoistorneista "muistin maisemina", joita ihmiset tarkastelevat ennen kaikkea yksilöinä omista kokemuksistaan ja lähtökohdistaan käsin. Paikalla, jossa jotakin merkittävää ja järkyttävää on tapahtunut, voikin olla hyvin toisistaan poikkeavia tulkintoja ihmisestä riippuen. Turistit saattavat tulla paikalle kokemaan osallisuutta ja myötätuntoa. Sen sijaan niitä, joiden omaisia tai läheisiä varsinainen tragedia on koskettanut, katastrofipaikan muuttuminen yleiseksi ”pyhäköksi” matkamuistokojuineen ei välttämättä miellytä.

Inhimillinen tarve muistaa

Näyttää siltä, että erityisiä muistamisen paikkoja tarvitaan maailmassa, jossa väkivalta ja katastrofit ovat arkipäivää. Synkkä turismi voidaan siten ymmärtää eräänlaisena rituaalisena toimintana: tapahtumista osattomat eläytyvät paikan ja kerrottujen muistojen maailmaan, ja he voivat näin kokea empatiaa niitä kohtaan, jotka ovat itse kokeneet katastrofin. Esimerkkinä lähimenneisyydestä voidaan tarkastella Raimo Långin käsikirjoittamaa ja ohjaamaa Sukupolvi.Nyt-valoteosta, joka oli nähtävillä Helsingin Töölönlahdella tammikuuhun 2018 asti. Teos toi katsojan silmien eteen toisen maailmansodan aikana rintamalta palanneiden, mutta myös siellä kuolleiden ja haavoittuneiden suomalaisten nimet tasaisena ja lähes loputtomalta tuntuvana virtana. Kuusituntinen teos on nähtävissä Yleareenassa. (linkki: <https://areena.yle.fi/1-4297525> )

Yhteistä muistamista

Vaikka synkästä kulttuuriperinnöstä ja turismista on maailmalla puhuttu jo useamman vuosikymmenen ajan, on niiden tutkimus viime vuosina rantautunut hiljalleen myös Suomeen. Kulttuuriperintö ja turismi, ovatpa ne sitten synkkiä tai eivät, nousevat inhimillisestä tarpeesta säilyttää ja ylläpitää yhteisössä merkityksellisiksi koettuja tapahtumia ja ilmiöitä. Ikuisuuskysymys ei lopulta ole se mikä on synkkää kulttuuriperintöä tai mikä voidaan määritellä synkäksi turismiksi. Tärkeämpää on kysyä mitä tietty paikka tai siihen liittyvät muistot merkitsevät *heille, meille, sinulle* ja *minulle*.

Kirjoittaja on folkloristiikan jatko-opiskelija, joka tekee väitöskirjaa Turun vankileiristä.